

Sygn. akt I CSK 4996/22

POSTANOWIENIE

Dnia 29 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marcin Łochowski

w sprawie z powództwa Banku spółki akcyjnej w W.

przeciwko M. P.

o zapłatę,

na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 29 listopada 2022 r.,

na skutek skargi kasacyjnej powoda

od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie

z dnia 7 lutego 2022 r., sygn. akt VI ACa 757/20,

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

**2. zasądza od Banku spółki akcyjnej w W. na rzecz M. P.
kwotę 8100 (osiem tysięcy sto) zł tytułem zwrotu kosztów
postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Pozwany Bank S.A. w Warszawie wniósł skargę kasacyjną od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 7 lutego 2022 r., zaskarżając ten wyrok w całości i wnosząc o jego uchylenie w całości oraz uchylenie wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z 16 czerwca 2020 r. w całości i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpoznania, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, względnie o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Apelacyjnego w całości i orzeczenie co do istoty sprawy przez zmianę wyroku Sądu Okręgowego w całości przez uwzględnienie apelacji powoda i uwzględnienie powództwa w całości.

W uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał na występujące w sprawie istotne zagadnienia prawne:

1) W jakim zakresie sądy powinny brać pod uwagę konieczność zachowania równowagi pomiędzy wagą naruszenia i jej potencjalnymi skutkami, a konsekwencjami dla obu stron przyjętego przez sąd rozwiązania, w szczególności w kontekście nadużycia prawa, zasady równości prawa, proporcjonalności – adekwatności konsekwencji dla stron do rzeczywistych zarzucanych bankowi naruszeń, zgodności z zasadami współżycia społecznego?

2) Jaki zakres informacji powinien być konsumentowi przekazany przez sąd w trakcie procesu, by możliwe było uznanie, że konsument jest w pełni świadomy skutków ustalenia (choćby przesłankowego w ramach żądania oddalenia powództwa kredytodawcy występującego z roszczeniem przeciwko konsumentowi, który nie wywiązał się z przyjętego na siebie zobowiązania do spłaty kredytu wraz z należnościami ubocznymi) nieważności konkretnej umowy kredytowej, w szczególności, czy wystarczające do przyjęcia, że konsument ze skutkami uznania umowy za nieważną się godzi, jest samo formułowanie w treści pism procesowych żądania ustalenia nieważności umowy?

3) Czy art. 6 ust. 1. oraz art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13, art. 385¹ § 2 k.c., a także zasada równoważności, proporcjonalności i skuteczności prawa, sprzeciwia się temu aby po stwierdzeniu warunku nieuczciwego dotyczącego ustalania kursu waluty w umowie kredytu indeksowanego, w sytuacji, w której kredytobiorca ma możliwość na mocy ustawy lub umowy [...] spełnienia świadczenia bezpośrednio w walucie obcej, treść łączących strony zobowiązań ustalona została w oparciu o świadczenie możliwe do spełnienia, tj. bezpośrednio w walucie obcej?

4) Czy system ochrony praw konsumenta, przewidziany w dyrektywie 93/13 i implementowany do polskiego porządku prawnego w szczególności przez art. 385¹ k.c., obejmuje swoim zakresem również konsumentów, którzy nie są dostatecznie uważni i rozsądni, nie zapoznają się z treścią przedstawionego projektu umowy oraz przedstawionych im oświadczeń i pouczeń lub nie dążą do wyjaśnienia ich treści, jeżeli ich nie rozumieją?

5) Czy w świetle art. 69 ustawy Prawo bankowe oraz art. 353¹ k.c., w przypadku stwierdzenia przez sąd niezwiązania konsumenta normą, zawartą w umowie kredytu indeksowanego do kursu waluty obcej, regulującą odesłanie do konkretnego źródła pochodzenia kursu walutowego (kursu kupna i sprzedaży, tzw. klauzula spreadu), dopuszczalne jest stwierdzenie przez sąd upadku umowy, w przypadku, w którym strony uregulowały swoje stosunki prawne, zgodnie z istotą zasady swobody umów, przy jednoczesnym braku podstaw do ogólnego wyłączenia dopuszczalności wprowadzenia klauzuli indeksacyjnej do umowy?

6) Czy sposób, w jaki postanowienie umowne było stosowane (wykonywane), już po zawarciu stosunku prawnego, może mieć znaczenie dowodowe, tzn. służyć wykazaniu tezy o braku niedozwolonego charakteru (abuzowności) tego postanowienia umownego, według stanu na dzień zawarcia umowy?

7) Czy w toku (1) kontroli incydentalnej abuzowności postanowień umowy, pod kątem ich jednoznaczności, zgodności z dobrymi obyczajami oraz występowania rażącego naruszenia interesu konsumenta, jak również przy (2) ocenie ewentualnych skutków abuzowności, w kontekście zasad proporcjonalności, równości i pewności prawa, wynikających z Konstytucji RP oraz celami dyrektywy 93/13 w sprawie nieuczciwych warunków w umowach konsumenckich i polskich przepisów implementujących dyrektywę 93/13, sąd ma obowiązek brania pod uwagę indywidualnych okoliczności dotyczących danego stosunku prawnego, w szczególności:

- wiedzy i doświadczenia kredytobiorcy na dzień zawarcia umowy oraz świadomości w zakresie możliwych ryzyk związanych z zawieraną umową, w tym również informacji przekazanych na ten temat przez przedsiębiorcę-kredytodawcę oraz wyższego wykształcenia kredytobiorcy o profilu prawniczym;

- faktycznej alternatywy dla kredytobiorcy na dzień zawarcia umowy, gdyby chciał zawrzeć umowę bez kwestionowanych postanowień i całościowego wpływu, jaki ich wprowadzenie do umowy miało na interes konsumenta;

- faktycznej alternatywy dla kredytobiorcy na dzień zawarcia umowy polegającej na możliwości spłaty kredytu bezpośrednio w walucie indeksacji już od momentu zawarcia umowy?

8) Czy stwierdzenie przez sąd niezwiązania konsumenta normą, zawartą w umowie kredytu indeksowanego do kursu waluty obcej, regulującą odesłanie do konkretnego źródła pochodzenia kursu walutowego (kursu kupna i sprzedaży, tzw. klauzula spreadu), skutkuje również niezwiązaniem konsumenta normą, zgodnie z którą wartość wzajemnych świadczeń uzależniona jest od kursu waluty obcej (tzw. klauzula ryzyka) oraz czy niezwiązanie konsumenta klauzulą ryzyka skutkuje upadkiem umowy?

9) Czy dopuszczalne jest wyeliminowanie charakteru niedozwolonego w rozumieniu art. 385¹ k.c. postanowień umowy kredytu dotyczących indeksacji do waluty obcej, odsyłających do Tabeli Kursów Walut Obcych banku-kredytodawcy, przez zastąpienie lub uzupełnienie ich, wskutek zawarcia aneksu do umowy, postanowieniami pozbawionymi abuzywnego charakteru, zawierającymi opis sposobu ustalania kursów walut publikowanych w TKWO, potwierdzającymi istniejącą od momentu zawarcia umowy kredytu możliwość korzystania przez pozwanego z dowolnie wybranego kursu, przez samodzielne nabywanie waluty obcej na poczet spłaty kredytu?

Ponadto skarżący powołał się na istniejącą w sprawie potrzebę wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych w szczególności art. 385¹ § 1 w zw. z art. 65 § 1 oraz § 2 k.c. w celu rozstrzygnięcia wątpliwości i usunięcia związanej z nimi rozbieżności w orzecznictwie sądów powszechnych przez udzielenie odpowiedzi na następujące pytania:

1) Czy interpretację pojęcia „postanowienie umowy” należy rozumieć rozszerzające jako całą jednostkę redakcyjną i obejmować nim automatycznie całą klauzulę uznaną za abuzywną, nawet, jeśli faktycznie zarzut abuzywności dotyczy tylko jednego z unormowanych w danym postanowieniu aspektów, czy też zakres niezwiązania postanowieniem w rozumieniu art. 385¹ § 1 k.c. powinien zostać ograniczony wyłącznie do tej części postanowienia i tego aspektu, który był przedmiotem badania pod względem abuzywności i niewątpliwie był objęty zgodnym zamiarem i świadomością konsumenta zawierającego umowę?

2) Czy dokonując oceny w przedmiocie skutków abuzywności, sąd powinien wziąć pod uwagę brzmienie przepisów prawa materialnego na dzień zamknięcia rozprawy, czy też na dzień zawarcia umowy, mając na względzie cel przepisów regulujących skutki abuzywności oraz przepisów dyspozytywnych umożliwiających dokonanie wykładni w tym zakresie (art. 316 § 1 k.p.c. w zw. z art. 385¹ § 2 k.c. w zw. z art. 3 k.c. w zw. z art. 6 ust. 1 i art. 7 ust. 1 dyrektywy 93/13)?

W odpowiedzi na skargę pozwana wniosła o odmowę przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania, względnie o jej oddalenie oraz zasądzenie kosztów postępowania kasacyjnego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Istotnym zagadnieniem prawnym w rozumieniu art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. jest zagadnienie nowe, nierozwiązane dotychczas w orzecznictwie, którego wyjaśnienie może przyczynić się do rozwoju prawa. Zagadnienie prawne powinno, przede wszystkim, być sformułowane w oparciu o okoliczności mieszczące się w stanie faktycznym sprawy wynikającym z dokonanych przez sąd ustaleń (postanowienie Sądu Najwyższego z 7 czerwca 2001 r., III CZP 33/01), a jednocześnie być przedstawione w sposób ogólny i abstrakcyjny tak, aby umożliwić Sądowi Najwyższemu udzielenie uniwersalnej odpowiedzi, niesprowadzającej się do samej subsumpcji i rozstrzygnięcia konkretnego sporu (postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 października 2002 r., III CZP 66/02; z 22 października 2002 r., III CZP 64/02; z 5 grudnia 2008 r., III CZP 119/08).

Sformułowane przez skarżącego zagadnienia prawne nie czynią zadość tym wymaganiom. Po pierwsze, skarżący nie wskazał argumentów prawnych, które prowadziłyby do rozbieżnych ocen w zakresie sformułowanych zagadnień prawnych. Nie wykazał również, dlaczego dotychczasowy dorobek orzecznictwa Sądu Najwyższego oraz TSUE, na który w sposób obszerny powołuje się w uzasadnieniu wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania, jest niewystarczający do ich rozstrzygnięcia. Wskazane przez skarżącego liczne orzeczenia dowodzą zresztą, że prezentowane w skardze zagadnienia nie stanowią zagadnień nowych.

Po drugie, skarżący w zakresie pierwszej przesłanki kasacyjnej nie sporządził w sposób prawidłowy uzasadnienia wniosku o przyjęcie skargi do

rozpoznania. Pomimo bowiem sformułowania dziewięciu zagadnień prawnych, powód sporządził jedno, uzasadnienie, które dotyczyć ma ośmiu kwestii. Nie jest zaś rolą Sądu Najwyższego poszukiwanie argumentów uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w treści uzasadnienia skargi, a zwłaszcza podstaw kasacyjnych, jeżeli strona nie powołała ich we wniosku o przyjęcie skargi do rozpoznania (postanowienia Sądu Najwyższego: z 5 kwietnia 2017 r., II CSK 688/16; z 4 lipca 2017 r., III CSK 64/17; z 10 maja 2018 r., I CSK 800/17).

Natomiast oparcie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania na potrzebie wykładni przepisów prawa budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c.) wymaga wykazania, jaki konkretny przepis prawa, zastosowany w danej sprawie, jest przedmiotem rozbieżnej wykładni w orzecznictwie i na czym rozbieżność ta polega, co wymaga przytoczenia orzeczeń sądów wydanych w takich samych lub istotnie zbliżonych stanach faktycznych, względnie, jaki konkretny przepis prawa, zastosowany w danej sprawie, wymaga interpretacji ze strony Sądu Najwyższego, z czego potrzeba ta wynika i z jakich powodów dotychczasowy dorobek doktryny i orzecznictwa jest w tej mierze niewystarczający. Nieodzowne jest ponadto, podobnie jak w przypadku przyczyny kasacyjnej określonej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., wykazanie związku między oczekiwaną od Sądu Najwyższego wykładnią prawa a wynikiem postępowania kasacyjnego (zob. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z 15 października 2002 r., II CZ 102/02; z 29 lipca 2015 r., I CSK 980/14; z 19 czerwca 2018 r., IV CSK 56/18).

Ponadto podstawa przedsądu z art. 398⁹ § 1 pkt 2 k.p.c. ma za przedmiot analizę konkretnych przepisów i do tego się ogranicza, a więc nie polega na jednoczesnej wykładni kilku przepisów i poszukiwaniu na tej podstawie określonej normy prawnej, która mogła albo nie mogła zostać zastosowana w zindywidualizowanej sprawie objętej skargą kasacyjną (postanowienie Sądu Najwyższego z 13 stycznia 2022 r., I CSK 1467/22).

Autor skargi nie sprecyzował, z czego wynika potrzeba wykładni wskazanych w skardze przepisów i z jakich powodów dotychczasowy dorobek doktryny i orzecznictwa jest w tej mierze niewystarczający. Nie przedstawił również

w odniesieniu do poruszanych problemów możliwych rozbieżnych interpretacji prawnych oraz racji jurydycznych stojących za każdą z nich. Nie stanowią natomiast o potrzebie wykładni odmienne stanowiska sądów powszechnych, w szczególności, gdy wykładnia ta, jak ma to miejsce w przypadku art. 385¹ § 1 k.c., jest już w orzecznictwie Sądu Najwyższego ugruntowana (zob. m.in wyroki Sądu Najwyższego: z 4 kwietnia 2019 r., III CSK 159/17; z 9 maja 2019 r., I CSK 242/18; z 11 grudnia 2019 r., V CSK 382/18; z 30 września 2020 r., I CSK 556/18; z 2 czerwca 2021 r., I CSKP 55/21; z 27 lipca 2021 r., V CSKP 49/21; z 3 lutego 2022 r., II CSKP 415/22).

Według Sądu Najwyższego, nie ma przy tym innych przyczyn uzasadniających przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, w szczególności nieważności postępowania (art. 398⁹ § 1 pkt 3 k.p.c.).

Z tych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 1 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania a stosownie do art. 98 § 1 k.p.c. oraz § 10 ust. 4 pkt 2 w zw. z § 2 pkt 7 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności radców prawnych (tekst jedn. Dz.U. z 2018 r. poz. 265) obciążył skarżącego kosztami postępowania kasacyjnego.